

Chet tilini o'qitishda videomateriallar orqali kommunikativ yondashuv

Sharipova Muxabbat Erkinovna
Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
Xorijiy tillar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola chet tilini o'qitishda videomateriallar orqali kommunikativ yondashuvga bag'ishlangan. Maqolada chet tillarini o'qitish, kommunikativ yondashuv, video materiallar, til o'rgatish metodikasi, madaniyatlararo ta'lim, interaktiv metodlar, hamda kommunikativ yondashuvni rivojlantirish uchun qo'llaniladigan pedagogik metodlar yoritilgan. Bu metodlar yordamida kommunikativ yondashuv an'anaviy yondashuvlardan farqlanib, chet tilni o'rgatishningina emas, balki, real hayotiy vaziyatlarda ham qo'llay olishga imkon beradi. Maqolada video materiallar yordamida o'quvchi tilning talaffuzi, intonatsiyasi va madaniy kontekstini chuqurroq tushunish, ular talabalarga muloqot qilish va faol ishtirok etish imkoniyatini berishi, muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynashi, talabalarni mustaqil fikrlash, tahlil qilish, fikrlarni aniq ifoda etish va boshqa muloqot qobiliyatlarini shakllantirishda video materiallar orqali o'qitish samaradorligini oshirishi yoritilgan. Shu bilan birga, videomateriallar o'rganuvchilarga tilning asosiy komponentlarinigina emas, balki uni amalda ishlatish ko'nikmalarini ham o'rgatishi aniqlangan. Amaliy misollar orqali kommunikativ yondashuvning ilmiy va amaliy ahamiyati ochib berildi.

Kalit so'zlar: chet tillarini o'qitish, kommunikativ yondashuv, video materiallar, til o'rgatish metodikasi, madaniyatlararo ta'lim, interaktiv metodlar, talaffuz va intonatsiya, o'quvchilarni tayyorlash

Bugungi kunda chet tillarini o'qitish jarayoni keng tarqalgan pedagogik yondashuvlar va metodlar asosida amalga oshirilmoqda. Ularning orasida eng samarali metodlardan biri bo'lib, kommunikativ yondashuv sanaladi. Bu yondashuvning asosiy maqsadi tilni nafaqat o'rganish, balki uni real hayotdagi vaziyatlarda samarali ishlatishga yo'naltirishdir. O'qituvchilar til o'rganuvchilari bilan interaktiv va amaliy muloqot o'rnatish uchun turli vositalardan foydalanadilar, shulardan biri sifatida video materiallar alohida ahamiyatga ega. Bu maqolada chet tillarini o'qitishda video materiallar orqali kommunikativ yondashuvning imkoniyatlari, afzalliklari, amaliy qo'llanishi va samaradorligi kengroq tahlil qilinadi.

Kommunikativ yondashuv chet tili o'qitish metodikasida tilni faol va amaliy ishlatishga asoslangan yondashuvdir. U an'anaviy grammatik yondashuvlardan farq qiladi, chunki unda asosiy e'tibor til o'rganuvchining nutq faoliyatiga, ya'ni uni real hayotdagi kommunikativ vaziyatlarda ishlatishga qaratiladi. Bu yondashuvda til o'rganuvchilar faqat tilning grammatik qoidalari va lug'at boyligini o'rganish bilan cheklanib qolmaydi, balki kommunikativ vaziyatlarga moslashish va samarali muloqot qilishni ham o'rganadilar.

Kommunikativ yondashuvning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- Tinglash va so'zlashuvni rivojlantirish: O'rganuvchilarni haqiqiy kommunikativ vaziyatlarda tilni ishlatishga undash. Bu esa tilni o'rganishni jonli va interaktiv qiladi.
- Faol ishtirok etish: o'rganuvchilarni dars jarayoniga faol jalb etish, ularni muloqotga kiritish va o'zaro muhokama qilishga undash.
- Reallikni simulyatsiya qilish: o'rganuvchilarni real hayotdagi vaziyatlarga tayyorlash va bu jarayonda tilni ishlatishga o'rgatish.
- Kognitiv faoliyat: o'rganuvchilarning fikrlash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirish, yangi ma'lumotlarni faqat yodlash emas, balki ularga amaliy qo'llaniladigan ko'nikmalarni o'rgatish.

Kommunikativ yondashuv til o'rganuvchilari uchun tilni yirik til o'rgatish muhitida, masalan, guruhli darslarda samarali o'rganishga imkon yaratadi. Video materiallar bu jarayonni yanada kuchaytiradi, chunki ular vizual va eshitish ko'nikmalarini birlashtiradi, shuningdek, haqiqiy kommunikativ vaziyatlarni simulyatsiya qiladi.

Video materiallar – bu til o'rganuvchilariga tilni o'rganishda nafaqat eshitish, balki ko'rish va his qilish imkoniyatlarini taqdim etuvchi eng samarali vositalardan biridir. Video materiallar til o'rganuvchilari uchun tilni o'rganish jarayonini jonlantiradi, interaktivlikni oshiradi va darslarni yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Video materiallarning chet tilini o'rgatishda qo'llaniladigan afzalliklari quyidagilar:

- Vizual va eshitish ko'nikmalarini rivojlantirish: video materiallar ikki hissiy kanalni – vizual va eshitish kanalini birlashtiradi, bu esa tilni o'rganishni yanada samarali qiladi. O'rganuvchilar nafaqat tilning talaffuzini, balki uning kontekstual ma'nosini ham tushunishadi.

- Real hayotdagi vaziyatlarni ko'rish: video materiallar real hayotdagi muloqot vaziyatlarini ko'rsatadi. O'rganuvchilar to'g'ridan-to'g'ri o'zlarini ushbu vaziyatlarda tasavvur qilib, muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Masalan, do'konda sotuvchi bilan suhbat, restoranda buyurtma berish, yoki sayohat qilayotgan kishilar o'rtasidagi suhbatni ko'rish orqali o'rganuvchilar real va tabiiy tilni o'rganadilar.

- Talaffuz va intonatsiyani takomillashtirish: video materiallar o'rganuvchilarga real talaffuz va intonatsiyani o'rganish imkonini beradi. Tabiiy va to'g'ri talaffuzni eshitish orqali o'rganuvchilar tilning musiqasini tushunishadi va uni yaxshilaydilar.

- Madaniyatni o'rganish: video materiallar, ayniqsa, xorijiy filmlar, seriallar yoki intervyular, o'rganuvchilarga o'rganayotgan tilning madaniyati haqida chuqurroq tushuncha beradi. Madaniy tafovutlarni tushunish o'rganuvchilarga tilni faqat so'zma-so'z o'rganish emas, balki uning madaniy va ijtimoiy kontekstlarini ham anglash imkoniyatini yaratadi.

- Ko'p formatdagi o'qitish: video materiallar turli janrlarda bo'lishi mumkin – film, intervyu, reklama, yangiliklar va boshqalar. Har bir janr o'rganuvchiga turli kommunikativ vaziyatlarni namoyish etadi va har bir vaziyatda tilni qanday ishlatish kerakligini ko'rsatadi.

Chet tilini o'qitishda video materiallar yordamida kommunikativ yondashuvni amalda qo'llash juda samarali va innovatsion metoddir. Bunday yondashuvni darsda qanday qo'llash mumkinligini quyidagi misollar orqali ko'rib chiqamiz:

O'rganuvchilar video materiallardan olingan dialoglarni tomosha qilib, ularni tahlil qiladilar va o'zlari yangi, o'zgartirilgan dialogni yaratishga harakat qiladilar. Bu o'rganuvchilarga tilni yaratish va fikrlarini aniq ifodalashni o'rgatadi.

O'rganuvchilar video materiallar yordamida bir necha rollarni bajaradilar. Masalan, restoran menyusini ko'rish va buyurtma berish, kafe xodimi va mijoz o'rtasidagi suhbatni takrorlash yoki sayohat uchun zarur bo'lgan so'zlarni o'rganish. Bunday faoliyatlar tilni real vaziyatda qo'llashni osonlashtiradi.

O'rganuvchilar video materiallar yordamida o'zlarini intervyu beruvchi yoki intervyu oluvchi sifatida sinab ko'rishlari mumkin. Bunday mashqlar o'rganuvchilarga o'zlarini o'ylab va savollarni to'g'ri berishni o'rgatadi.

Video materiallar tomosha qilgach, o'rganuvchilar o'rganilgan mavzular bo'yicha guruhda yoki butun sinf bilan muhokama qilishadi. Bu orqali o'rganuvchilar o'z fikrlarini aniq va to'g'ri ifodalashni o'rganadilar.

Chet tillarini o'qitishda video materiallar orqali kommunikativ yondashuvning o'rni katta. U til o'rganuvchilarga nafaqat tilning asosiy komponentlarini, balki uni amalda ishlatish ko'nikmalarini ham o'rgatadi. Video materiallar yordamida o'rganuvchilar real hayotdagi muloqotlar, talaffuz va intonatsiyani o'rganadilar, shuningdek, madaniyatlarni yaxshiroq tushunish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Video materiallar orqali o'qitish metodikasini qo'llash, o'quvchilarning faolligini oshiradi, ular o'rgangan tilni real vaziyatlarda qo'llashga qiziqishadi va bu jarayonni samarali amalga

oshiradilar. Shuningdek, video materiallar orqali kommunikativ yondashuvni amalga oshirishda o'quvchilarni ko'pformatli va turli xil vaziyatlarda muloqotga tayyorlash imkoniyati mavjud. Masalan, o'rganuvchilar video yordamida o'zaro suhbatlarni, intervyularni, kundalik hayotdagi ijtimoiy vaziyatlarni ko'rib, ularda qatnashishga o'rgatiladilar. Bunda o'rganuvchilar faqat nazariy bilimlarni emas, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'zlashtiradilar, ya'ni tilni muloqot vositasi sifatida qanday ishlatishni o'rganadilar.

Xulosa qilib aytganda, chet tillarini o'qitishda video materiallar orqali kommunikativ yondashuv – bu tilni faqat grammatika va lug'at orqali o'rganishdan tashqari, uni real muloqot vaziyatlarida samarali ishlatishga tayyorlash imkoniyatini beradi. Video materiallar yordamida o'quvchilarga tilning haqiqiy hayotdagi ishlatilishi, talaffuzi, intonatsiyasi va madaniy konteksti haqida chuqurroq tushuncha hosil qilinadi. Shu bilan birga, video materiallar o'quvchilarga muloqotga kirishish va faol ishtirok etish imkoniyatini beradi, bu esa kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. O'quvchilarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish, fikrlarni aniq ifodalash va boshqa kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda video materiallar orqali o'qitish samaradorligini oshiradi. Video materiallar chet tillarini o'rganish jarayonida o'qituvchilarga yangi pedagogik yondashuvlar va metodlarni qo'llash imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, video materiallardan samarali foydalanish o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, tilni o'rganish jarayonini qiziqarli va mazmunli qiladi, va ularga real kommunikativ vaziyatlarda tilni ishonch bilan ishlatish ko'nikmalarini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Harmer, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching*. Longman.
2. Larsen-Freeman, D. (2000). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford University Press.
3. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
4. Tomalin, B., & Stempleski, S. (2008). *Video in Action: Recipes for Using Video in Language Teaching*. Cambridge University Press.